

Svar till Holmberg och Arvidsson:

Vad befolkningsdebatten bör handla om

Efter Holmbergs och Anderssons (HAs) i långa stycken motsägelsefulla svar kan det vara svårt att på ett begränsat debattutrymme få med alla mina synpunkter. Men låt oss försöka ta det hela punkt för punkt.

1. HA börjar med att ur min inledning rycka loss en mening om de befolkningspolitiska argumenten. Sedan påstår man att sådana argument inte framförts i en seriös debatt sedan 1700-talet. Är Holmberg så dåligt informerad om verksamheten vid den egna institutionen att han inte vet vad hans egen professor (Hyrenius) har skrivit? I Hyrenius (1941) finns ju flera befolkningspolitiska argument, exempelvis "Av alla de många skadeverkningar, som vår framtida befolkningsutveckling kommer att föra med sig, kommer den starkt ökade försörjningsbördan av åldringar att bli mycket kännbar såväl för den enskilde skattebetalaren som för samhället", (sid 105).

Holmberg menar kanske i stället att den egna professors böcker inte är seriösa? Det är bra att HA håller med mig om det ointressanta i det befolkningspolitiska argumentet, men argumentet finns — förutom i massmedia — tydligen på närmare håll än de anar.

2. Mina kritiker menar också att jag skulle ifrågasätta följande påstående "Genom att invandrarna i allmänhet befinner sig i arbetsför ålder skulle försörjningen av den icke produktiva delen av befolkningen underlättas vid stor invandring". HA har på denna punkt missuppfattat min artikel. Här återger jag endast en tankegång som ofta förekommer i invandrardebatten. Ett ifrågasättande av påståendet måste naturligtvis baseras på samhällsekonomiska kostnads- och intäktskalkyler av invandringen. Några sådana kalkyler diskuteras ju överhuvudtaget inte av mig bortsett från att ordet samhällsekonomisk nämns längst ner på sid 294

Testa dig själv

Fråga vid tentamen i resursfördelningsteori vid Lunds universitet under 1975 på A-nivån (≈ 1 betyg).

I en företagsekonomisk investeringskalkyl för en ny massafabrik i Norrland finner man att investeringskostnaderna blir 900 miljoner kronor. Bruttoöverskottet — beräknat som ett nuvärde — räknar man med att det kan bli mellan 800—1 200 miljoner kronor. Av en årlig försäljning på 300 miljoner kronor under vart och ett av 15 år kommer 200 miljoner att vara exportinkomster. Den genomsnittliga lönesumman under varje år är 200 miljoner kronor. Man tillämpar en kalkylräntesats på 10 procent. Företaget beräknas ge sysselsättning till 200 personer av vilka 100 annars skulle varit arbetslösa och som bor i närheten. Den genomsnittliga lönen är 50 000 kronor per år. I fabriken närhet finns virke som annars inte skulle ha utnyttjats och som har ett totalt marknadsvärde (nuvärde) av 200 miljoner kronor och som företaget fullt ut betalar till traktens skogsägare. Vägförvaltningen åtar sig med skattemedel att bygga transportvägar för 60 miljoner kronor. En viss vattenförstöring inträffar som drabbar 50 fiskare som tidigare har fiskat för 2,5 miljoner kronor per år. Värdet av fisken svarade i stort sett mot yrkesfiskarnas arbetsinsatser. Samtliga fiskare får dock arbete i fabriken.

Kommer en total samhällsekonomisk lönsamhetskalkyl på projektet att ge ett annat resultat än den företagsekonomiska kalkylen?

Motivera svaret!

i min artikel. Ingen torde dock förneka att det finns starka skäl att förmoda att utfallet av en sådan kalkyl bland annat är *beroende* av invandrarnas ålderssammansättning och därmed på hur de påverkar den förvärvsarbetande andelen av befolkningen. Jag vill inte ifrågasätta invandringens föryngringseffekt som sådan, utan mer säga något om *storleksordningen* på denna föryngringseffekt och framför allt, diskutera effekterna på den förvärvsarbetande andelen av befolkningen. *HA håller ju i själva verket med mig om att effekterna i dessa avseenden av de olika invandringsalternativen är små* genom att säga "Att ett årligt invandringsöverskott på 14 000—15 000 personer (1,5 procent av befolkningen) inte ens under så lång period som 45 år kan ha någon större effekt på befolkningens åldersfördelning är uppenbart".

3. HA menar också att jag borde redovisat andelen individer i arbetsför ålder. Skälet till att jag i artikeln inte i texten angivit denna andel är att jag tycker det blir något av en dubbelredovisning när jag ändå både redovisar andelen av befolkningen över 65 år och den förvärvsarbetande andelen av befolkningen, vilket sammantaget bör ge tillräcklig information om vad jag är ute efter. Dessutom är det så att upplysning om andelen förvärvsarbetande innehåller *mer* information än en upplysning om den arbetsföra andelen av befolkningen. Den förvärvsarbetande andelen av befolkningen återspeglar också olikheterna i åldersspecifika arbetsutbud mellan invandrare och inhemsk befolkning, vilket däremot inte framgår av en redovisning av den arbetsföra andelen av befolkningen.

4. Till den tabell som HA presenterar bör jag göra den kommentaren att andelen åldringar för år 1975 något understiger 14 procent enligt mina uppgifter (se diagram 4 i artikeln) medan tabellen anger andelen till 15,2 procent. Detta förklaras helt enkelt med att HA mäter andelen åldringar med en årsklass mer än jag ($65 \leq W$ respektive $65 < W$). Det är således inte fel på någons siffror. Ur tabellen vill HA dra slutsatsen att en netto-

invandring/år på 10 000 individer har en icke obetydlig föryngringseffekt. Detta är en överraskande slutsats med tanke på att man några rader tidigare har påstått att den större nettoinvandringen/år på 15 000 individer inte har några nämnvärda effekter på befolkningens åldersfördelning. Jag vidhåller att effekterna får anses obetydliga, och jag har stöd för detta hos andra författare, se exempelvis Wadensjö [1971].

5. HA menar också att föryngringseffekten (och invandrarandelen) i fall B har blivit större än vad man kan förvänta sig och drar av detta slutsatsen att jag skulle ha räknat med en 15 procentig ökning av samtliga kvinnors fruktsamhet. En omedelbar granskning av beräkningarna visar att detta är ett helt felaktigt påstående. Om det i övrigt kan ligga något i HAs invändning så innebär den (invändningen) endast ett *ytterligare stöd* för mina slutsatser, nämligen att föryngringseffekten och effekten på andelen förvärvsarbete *faktiskt* är obetydlig. Dessutom bör sägas att mina kritiker tycks tro att den uppkomna skillnaden mellan fall A och fall B endast förklaras med skillnader i fruktsamhetstal, vilket inte är riktigt. Det framgår klart i mina beräkningsalternativ (se sid 289 i artikeln) att invandringen/år och utvandringen/år är en viss andel av befolkningen. Den högre fruktsamheten och

befolkning i fall B ger *också* större nettoinvandring än i fall A.

6. Så till den egentliga frågeställningen. På denna punkt kan HAs kritik enkelt avvisas enligt följande: Genom att HA anser det vara intressant att jämföra de *absoluta* talen av förvärvsarbeteande invandrare med de *absoluta* talen av förvärvsarbeteande kvinnor så har de ju också i själva verket hamnat i en diskussion om befolkningens *storlek*, en diskussion som *de själva* tidigare avfärdat som 1700-talsmässig. Därmed har HA med hela sitt inlägg kommit in i en återvändsgränd.

Nej, HA, det är verkligen inte detta som en befolkningsdebatt bör handla om. Att diskutera arbetskraftsbrist i absoluta antal personer eller timmar är skäligen ointressant. Skall debatten ha någon samhällsekonomisk relevans så måste de (personer, timmar) relateras till något och då blir *andelen* förvärvsarbeteande en intressant storhet.

Pol mag Jan Ekberg
Högskolan i Växjö

Referenser

- Hyrenius, H., [1941], *Livsvilja eller folkdöd*, Lund
Wadensjö, E., [1971], "Ekonomisk teori och immigration", Ingår i Schwarz (red) *Identitet och minoritet*, Stockholm